

**UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
FACULTATEA DE DREPT
ȘCOALA DOCTORALĂ**

**STUDIU DE DOCTRINĂ ȘI
JURISPRUDENȚĂ PRIVIND
DREPTUL LA NUME**

-REZUMAT-

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC
Prof.univ.dr. Sevastian Cercel**

**DOCTORAND
Retea C. Oana-Nicoleta**

**Craiova
2016**

Lucrarea ce curpinde rezultatul cercetării întreprinse în perioada studiilor doctorale poartă titlul: „*Studiu de doctrină și jurisprudență privind dreptul la nume*“. Aceast proiect a fost elaborat din dezideratul de a marca identificarea persoanei fizice prin intermediul numelui în cadrul societății din moment ce o amănunțită analiză a numelor populare de persoane determină trecutul apropiat și îndepărtat al acestora, purtând totodată informații ce vizează starea civilă, descendența, capacitatea juridică sau caracterele morale. Importanța acestui studiu rezidă tocmai din necesitatea identificării persoanei fizice. Ființa umană este prima interesată să fie definită în raport cu orice alte persoane. Astfel, necesitatea identificării ființei umane prin intermediul numelui, pe tot parcursul existenței pământene, nu este doar un deziderat social sau general, ci capătă și valențe personale, aspecte demonstrate și susținute în analiza întreprinsă.

Numele din perspectiva sa de semn lingvistic poartă o semnificație aparte pe care am încercat să o determinăm de la bun început prin aplecarea asupra conotațiilor oferite, de exemplu, de „limba îngerilor“, însă și prin prisma punctelor de vedere exprimate la nivelul psihanalizei sau sociologiei în acest sens. În fond, numele reprezintă acel element specific limbii oricărui popor al cărui rol este de a desemna ființa respectivă.

Din moment ce apariția numelor este condiționată de existența unui grup uman, a omului ca ființă socială, se observă că odată cu dezvoltarea societății, cu cât relațiile dintre indivizi sunt mai complexe, cu atât numele capătă o importanță mai mare. Drept urmare, în zilele noastre, numele de persoană și problemele impuse de utilizarea acestuia fac obiectul unor reglementări specifice fiecărui stat, și nu numele propriu-zise.

Obiectivul principal al cercetării îl constituie îmbunătățirea și completarea studiilor de doctrină în ramura dreptului civil dedicate materiei persoanei fizice în general, și dreptului la nume, în special. Prezenta lucrare este structurată pe șase capitole, cu o secțiune specială introductivă și una conclusivă la care se

adaugă bibliografia organizată pe tratate, monografii, studii, site-uri respectiv jurisprudență. Astfel, cercetarea realizată urmează o analiză evolutivă a acestei instituții.

În primul capitol intitulat *Noțiuni generale privind numele s-a* determinat originea dreptului la nume prin evidențierea totodată a necesității existenței acestui atribut de identificare la nivelul societății precum și în cadrul dreptului civil. În susținerea ipotezelor prezentate este determinat conținutul dreptului la nume precum și funcția acestuia. Drept urmare, pentru a putea fundamenta un astfel de demers a fost necesară realizarea tot în cadrul primului capitol a unei secțiuni dedicată evoluției sistemelor onomatologice, prezentând modalitatea de desemnare a numelor pentru egipteni, eschimoși, greci, romani. Au fost analizate și sistemele apărute odată cu dispariția sistemului onomatologic roman, continuând cu evoluția numelor pe continentul european. În cele din urmă, numele a fost analizat și prin prisma modului de apariție și dezvoltare în spațiul românesc, subliniind totodată influențele preluate de la populațiile vecine. Ulterior, într-o o secțiune specială s-a analizat evoluția reglementărilor dreptului la nume în sistemul de drept român. Așadar, frumoasa incursiune a culminat cu prevederile Legii din 18 martie 1895, prima lege dedicată în întregime dreptului la nume, încheindu-se cu prezenta reglementare a numelui din noul Cod civil.

În plus, în secțiunea a patra a acestui prim capitol s-a realizat o scurtă caracterizare a numelui prin prisma dispozițiilor legale în vigoare. Astfel, dreptul la nume nu primește o definiție expresă ca și instituție juridică, legislația civilă mulțumindu-se doar cu determinarea modalităților de dobândire, modificare sau schimbare. Cu toate acestea, am încercat să identificăm o definiție considerată corectă și cât se poate de completă a dreptului la nume. Analizând structura dreptului la nume (stabilită inițial de art. 12 alin. (2) al Decretului 31/1954, ulterior fiind reluată și în art. 83 din noul Cod civil, precum și în art. 1 alin. (1) al Ordonanței Guvernului nr. 41/2003 care vizează

dobândirea și schimbarea numelor ce aparțin persoanelor fizice prin procedura administrativă) a reieșit că acesta reprezintă reunirea a două drepturi subiective civile nepatrimoniale ale persoanei fizice și anume dreptul asupra numelui de familie și dreptul asupra prenumelui. Astfel, au fost evidențiate atât prerogativele specifice celor două drepturi componente cât și trăsăturile juridice comune.

Deoarece, numele nu apare numai sub forma unui drept subiectiv nepatrimonial (art.54, Decretul 31/1954), ci îndeplinește și funcția de identificare a persoanei la nivel de societate, se constituie în acel atribut de identificare (instituție de evidență a numelor). Așadar, acest drept este urmat de obligația corelativă de a purta numele dobândit în conformitate cu legea. În plus, dreptul la nume este inclus potrivit noului Cod civil în categoria drepturilor personalității drept pentru care am realizat o prezentare a acestuia punând în discuție și această valență într-o secțiune a aceluiași prim capitol. De asemenea, a fost întreprinsă și o analiză a dreptului la nume din prisma legii aplicabile acestuia, accentuând cum statul național prin legătura reprezentată de cetățenie impune determinarea acestui element.

Capitolul al II-lea a fost denumit *Atribuirea elementelor dreptului la nume*. Acesta urmărește modalitatea de atribuire atât a numelui de familie cât și a prenumelui. Astfel, partea componentă a numelui denumită ”numele de familie” este stabilită de legăturile existente între diferitele familii, în timp ce voluntarismul caracterizează procedura de determinare a prenumelui de către părinți. În secțiunea dedicată atribuirii numelui de familie am arătat că procedura de atribuire a acestui element se poate realiza prin două procedee și anume dobândirea și stabilirea numelui, concepte prezentate pe larg care vizează, în esență, același rezultat: conferirea acestui element.

S-a subliniat în conținutul aceleiași secțiuni că numele de familie înseamnă apartenență familială, drept pentru care legiuitorul român a avut în

vedere ca atribuirea lui să depindă de filiație. Drept urmare, s-au pus în discuție ipotezele clasice de atribuire a numelui (numele copilului din căsătorie, numele copilului din afara căsătoriei și numele copilului a cărui filiație nu a fost determinată față de niciunul dintre părinți), dar și ipoteza reglementată de noul Cod civil, a filiației rezultate în urma reproducerii umane asistate medical.

S-a pus în evidență cum modul de stabilire a legăturii de filiație condiționează modul în care o persoană își va dobândi numele. Așadar, numele de familie se atribuie conform legii, neexistând posibilitatea vreunei manifestări voluntare în alegerea sa. Prin excepție, este permisă o formă a voluntarismului în ipoteza în care părinții unui copil nu au un nume patronimic comun.

De asemenea, noile metode de procreare au determinat apariția unor concepte juridice care au fost dezbătute (de pildă, filiația artificială). O exemplificare a aplicabilității art.8 CEDO în materia reproducerii umane asistată medical a fost realizată prin prisma soluției¹ furnizate de Curtea de Apel Timișoara semnificativă în subiectul abordat. Astfel a fost afirmată la nivelul sistemului român de drept această problemă a maternității de substituție cu consecința contrară dreptului român a modificării legăturii de filiație a copiilor concepuți printr-o atare procedură.

În secțiunea alocată atribuirii prenumelui s-a determinat că cei responsabili pentru alegerea prenumelui copilului sunt părinții acestuia, autoritatea publică putând intervenii doar în detrimentul prevederilor stabilite prin art. 84 alin. (2) din noul Cod civil care limitează într-o anumită manieră această libertate. În plus, s-a încercat trasarea unei limite a libertății de alegere atribuite părinților, punându-se în discuție și aspecte ce vizează numărul cuvintelor ce pot compune un prenume, sau natura acestor cuvinte.

În capitolul al III-lea intitulat *Modificarea numelui de familie*, s-a realizat inițial, o succintă analogie cu alte instituții de drept civil a numelui,

---

¹ Dec. civ. nr. 1196/26.09.2013, Curtea de Apel Timișoara.

determinându-se totodată aspectele ce diferențiază instituția modificării de cea a schimbării numelui pe cale administrativă. S-a prezentat o analiză a cazurilor și condițiilor în care modificarea statutului personal determină și modificarea numelui de familie, urmând ca aceste situații să fie clasificate astfel: transformări apărute în filiația persoanei fizice; modificări impuse de instituția adopției; mutații determinate de instituția căsătoriei.

Ulterior, s-au dezbătut aspectele specifice fiecărei situații de modificare a numelui de familie punându-se accentul pe aspectele problematice dar și pe unele modificări introduse de noul Cod civil. Așadar, modificarea numelui determinată de schimbările produse în filiația persoanei fizice a fost dezbătută în cazul stabilirii filiației copilului găsit, născut din părinți necunoscuți, a copilului din afara căsătoriei care și-a stabilit ulterior filiația față de cel de al doilea părinte precum și în situația tăgăduirii paternității copilului din căsătorie. Tot o modificare în filiația unei persoane este reprezentată și de ipoteza în care se contestă sau se anulează o recunoaștere de filiație.

Transformările impuse de instituția adopției în materia modificării numelui de familie au fost prezentate pe larg în secțiunea alocată acestei problematice. Astfel, expunerea s-a conturat în funcție de încuviințarea sau încetarea adopției, trasând totodată implicațiile produse de adopția internațională. Regula în materia efectelor adopției constă în modificarea numelui de familie al persoanei adoptate, nediferențindu-se între persoana majoră și cea minoră.

În privința modificării numelui de familie ca efect al instituției căsătoriei, mutațiile cu privire la numele de familie s-au organizat în funcție de ipoteza încheierii căsătoriei, a desfacerii acesteia prind divorț precum și atunci când este anulată sau încetează ca urmare a decesului unuia dintre parteneri. Astfel, s-au prezentat posibilitățile oferite viitorilor soți în materia alegerii numelui, aceștia putând, de comun acord, să opteze să utilizeze numele avut anterior căsătoriei,

sau să utilizeze cu titlu de nume purtat pe perioada căsătoriei, numele oricăruia dintre ei sau numele lor reunite. De asemenea, există și varianta ca numai unul din partenerii să opteze pentru numele utilizat anterior căsătoriei, iar celălalt să folosească numele lor reunite.

Cu prilejul desfacerii căsătoriei prin divorț, regula o reprezintă revenirea foștilor soți la numele patronimic pe care fiecare dintre ei îl utiliza înainte de celebrarea căsătoriei, însă a fost pusă în discuție și ipoteza păstrării numelui utilizat în timpul căsătoriei. A fost realizată în această secțiune o dezbatere a sintagmei «motive întemeiate» în spiritul căreia instanța aprobă utilizarea numelui dobândit ca urmare a încheierii căsătoriei și după desfacerea acesteia, atunci când soții nu ajung la un asemenea consens. Menționăm că principalele conotații identificate sunt: interesul superior al copilului, notorietatea dobândită la nivelul societății cu acel nume patronimic ce justifică menținerea acestuia ulterior desfacerii căsătoriei. În plus, s-a dezbătut dacă este posibil ca fostul soț, care și-a păstrat numele dobândit prin căsătorie, să poarte acest nume ca nume comun, în cazul în care se recăsătorește. S-a subliniat diferența conceptelor divorț și nulitatea căsătoriei, reliefându-se că sancțiunea nulității își produce efecte atât pentru viitor cât și pentru trecut, considerându-se că acea persoană nu a fost căsătorită niciodată, însă în materia numelui de familie, anularea sau nulitatea căsătoriei determină modificarea acestuia numai pentru viitor.

Capitolul IV intitulat, *Procedura administrativă de schimbare și retranscriere a numelui*, abordează, în prima secțiune, schimbarea numelui pe cale administrativă prin prisma O.G. nr.41/2003 coroborată cu articole din alte acte normative ce conțin dispoziții în acest sens. Astfel după trasarea cadrului legal, în baza dispozițiilor legale au fost identificați titularii acestei proceduri, punându-se în discuție inclusiv aspecte de detaliu ce trebuie cuprinse în cererea ce urmărește acest deziderat. În analiza motivelor prevăzute ca întemeiate pentru o astfel de solicitare au fost întreprinse discuții pe marginea aspectelor

considerate controversate, precum cele care vizează transformarea unui pseudonim într-un veritabil nume. Au fost surprinse toate ipotezele unei asemenea «transformări», fiind identificate condițiile (persoana respectivă a utilizat pentru a-și exercita profesia acel nume pe care urmărește să-l obțină; persoana dovedește că este cunoscută sub pseudonimul respectiv nu numai în domeniul profesiei ci și în societate, în general) și analizate obligațiile ce decurg din acestea (prin folosirea aceluși nume în exercitarea profesiei persoana respectivă să nu fi uzurpat numele altei persoane, astfel încât să fie posibilă crearea unor confuzii).

De asemenea, a fost explicitată întreaga procedură de schimbare a numelui pe cale administrativă precum și efectele unei astfel de transformări. Secțiunea secundă a acestui capitol este dedicată retranscrierii numelui. Astfel după o prezentare a procedurii în sine și a procedurii necontencioase au fost evidențiate efectele aprobării unei asemenea cereri și întinderea acestora.

În cuprinsul capitolului V- *Corelații și interferențe între dreptul la nume și dreptul la pseudonim*, s-a demonstrat că libertatea desemnării pseudonimului nu este deplină. De asemenea, s-a încercat o identificare a cauzelor care determină optarea pentru un pseudonim, iar în finalul secțiunii am întreprins o analiză comparativă între pseudonim și poreclă. În secțiunea a doua a acestui capitol am indicat alte modalități complementare prin care poate fi identificată persoana fizică. Așadar, am prezentat legătura care există între numele persoanei fizice și Codul Numeric Personal, respectiv între identificarea persoanei fizice pe baza amprentelor genetice.

O analiză exhaustivă a numelui din punct de vedere al aspectelor privind natura juridică, relevă o evoluție în reglementarea acestuia de la drept de proprietate (în special în sistemul francez) la drept extrapatrimonial cu valențe personale (în prezent marea majoritate a sistemelor de drept adoptă această direcție). Numele aparține atât drepturilor personalității cât și stării persoanei,

fiind deopotrivă rezultat din filiație dar și purtător al identității persoanei. Așadar, capitolul VI. intitulat *Mecanisme juridice de protecție a dreptului la nume*, a debutat cu o analiză ce avea ca obiect distingerea între numele comercial și numele civil, concluzionându-se că numele civil vizează personalitatea, familia și individul în timp ce numele comercial se detașează de individ devenind obiectul unui veritabil contract. Spre deosebire de numele persoanei juridice, în cazul numelui persoanei fizice nu există o exclusivitate a folosirii acestuia, precum nu există nici posibilitatea rezervării acestuia.

S-a relevat cum intră sub incidența apărării dreptului la nume toate elementele componente ale acestuia precum: numele de familie dobândit prin efectul filiației sau adopției, cel ales în momentul căsătoriei, prenumele oricărei persoane, numele copilului găsit, născut din părinți necunoscuți, numele și prenumele schimbat prin procedura administrativă, dar și pseudonimul. Așadar, s-a analizat protecția dreptului la nume din prisma apărării drepturilor subiective nepatrimoniale din mai multe planuri (la nivelul noul Cod civil, la nivelul Constituției, la nivelul legilor speciale), prezentând totodată și protecția penală (considerată cel mai înalt grad de protecție) acordată dreptului la nume prin prisma infracțiunii de furt de identitate (art.327noul Cod penal).

Funcția numelui ca și un mijloc de a individualiza o persoană a condus la o interconectare între dreptul privat și diferite aspecte de drept public. Din punct de vedere al dreptului internațional privat, folosirea cetățeniei ca un factor de legătură în alegerea legii în materie de nume poate simboliza interesul unui stat de a se asigura că numele sunt configurate și dobândite în conformitate cu propriile lui legi. Legăturile strânse pe care le are dreptul la nume cu dreptul la viață și integritate personală a unui individ, au determinat ca domeniul numelui să fie supus și normelor care reglementează drepturile fundamentale ale omului. Toate aceste aspecte au fost reliefate în cadrul aceluiași capitol ultim, în secțiunile dedicate jurisprudenței C.J.U.E., respectiv C.E.D.O.

Soluționarea problemelor privind dreptul la nume au fost tranșate de Curtea de Justiție a Uniunii Europene sub principiul liberei circulații a persoanelor. În prezenta lucrare s-a examinat jurisprudența CJUE în materia dreptului la nume. S-a ilustrat faptul că interpretarea CJUE a drepturilor fundamentale ale UE în materie de nume a parcurs un drum lung de la neplăceri cauzate de circumstanțe codificate în Konstantinidis, în cazul în care, în esență, numele solicitantului a fost complet modificat de către autoritățile germane, la situația în care semne diacritice nu s-ar fi înregistrat în cazul Runiewicz - Wardyn. De asemenea, s-a subliniat modul în care metodologia CJUE în materie de nume a trecut de la un accent pe un tratament discriminatoriu al cetățenilor UE, în cazul Garcia Avello, la dreptul persoanelor la liberă circulație și ședere pe teritoriul Uniunii în cazurile Grunkin și Paul, Sayn – Wittgenstein și Runiewicz - Wardyn. Drepturilor reglementate în actele normative aplicabile statelor membre UE li s-a dat o interpretare extensivă de către CJUE și prin urmare, devine foarte important ca statele membre să justifice măsurile restrictive în aceste materii.

Pe de altă parte, Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu reglementează în mod expres dreptul la nume. Datorită interpretării dinamice a articolului 8 din Convenție, numele este un element relevant al vieții private și al vieții familiale aspecte demonstrate și prin intermediul hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului. Astfel, Curtea a inclus sub incidența art.8 de la solicitarea mamei de modificare a numelui copilului mort prin care se urmărea sublinierea legăturii cu tatăl biologic (Znamenskaya c. Rusiei) până la refuzul autorităților de a admite o schimbare a patronimului prin procedura administrativă (Stjerna c. Finlandei).

În plus, Curtea a constatat o încălcare a articolului 8 din Convenție prin obligarea reclamantei de a renunța la numele purtat mai mult de 50 de ani ca urmare a unei lacune existente în legislația în vigoare în momentul determinării

acestui (Daróczy c. Ungariei), precum și prin problema impusă de legislația elvețiană potrivit căreia numai soția, nu și soțul, poate să alăture numelui comun dobândit ca urmare a căsătoriei, numele purtat anterior (Burghartz c. Elveției). Spre deosebire de această soluție, într-o situație similară (G.M.B și K.M. c. Elveția), Curtea nu constată o încălcare a articolului 8, prin urmare, se respinge solicitarea reclamantilor de a atribui copilului lor ca și nume de familie, numele anterior căsătoriei utilizat de mamă.

De remarcat este includerea în aria de protecție a articolului 8 și a prenumelui persoanei fizice. Astfel, Curtea s-a pronunțat în sensul că interesul public poate să fie afectat de anumite practici în materia prenumelui (Guillot c. Franței) precum utilizarea de formulări ridicole, fiind totodată atins și interesul copilului (Johansson c. Finlandei). O abordare diferită din partea Curții cu privire la dreptul la un prenume, observăm în cauza Güzel Erdagöz contra Turciei, în care este sancționat faptul că în refuzul solicitării acesteia, instanțele turcești nu au invocat motive de ordine sau interes public, ci doar caracterul regional și nescris al formulei solicitate. Pe de altă parte, intră sub incidența articolului 8 și probleme impuse de utilizarea alfabetului turc în ortografia prenumelui în documentele de identitate (Kemal Taşkın, Medeni Alpkaya, Abdulkadir Fırat, Emin Anğ și Emir Ali Şimşek c. Turciei).

Curtea a sancționat drastic atât intruziunea în viața de familie cât și nerespectarea principiului egalității între sexe. Astfel clasifică imposibilitatea utilizării numelui anterior căsătoriei și după căsătorie, o atingere în sensul prevederilor din art. 8 (Ünal Tekeli c. Turciei). Este inclusă în noțiunea de viață privată inclusiv furtul de identitate (Romet c. Olandei), în timp ce este refuzată includerea titlurilor ereditare ale nobililor în problema numelor personale și a prenumelor (Bernadotte c. Elveției), C.J.U.E. adoptând același tratament în cauza Ilonka Sayn - Wittgenstein c. Landeshauptmann von Wien.

În acțiunile cotidiene, se impune probarea identității unei persoane prin statutul ei personal precum și prin natura relațiilor dintre membrii diferitelor familii. Problema devine complicată deoarece așa cum am prezentat, există diverse culturi juridice, care impun modalitatea de atribuire și de recunoaștere a numelui distinct. Consecința este reprezentată de situații neplăcute în care cetățeni ai unui stat utilizează nume distincte specifice modalității de atribuire a fiecărui stat. Această lipsă de armonie la nivel internațional determină o procedură dificilă de probare a identității persoanei. Un aspect al dreptului la o identitate personală este reprezentat de posibilitatea acordată statelor de a reglementa și de a limita libertatea cetățenilor lor, de a stabili în mod liber sub care nume, respectiv prenume doresc să trăiască și să existe. Statul și societatea urmăresc reglementarea raporturilor care vizează situații generate de utilizarea dreptului la nume. Astfel că, finalitatea unor astfel de reglementări urmărește deziderate publice dar și personale, ce trebuie îmbinate proporționat pentru a fi atins „scopul suprem” și anume o armonie la nivelul societății.

Rezultatele cercetării întreprinse urmăresc să fie apte de a îndeplini scopul urmărit, având convingerea că vor constitui o lucrare de bază atât pentru cei care doresc să se familiarizeze la nivel primar cu această importantă parte a dreptului civil, cât și pentru cei care doresc să aprofundeze studiul asupra dreptului la nume dintr-o perspectivă inedită. În același timp, cercetarea nu se mulțumește la a arunca o privire asupra modului în care funcționează această instituție, ci a încercat să ofere și eventuale soluții problemelor întâlnite în practică.